

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 3
1 март – 5 април

Борис Попиванов

Предсрочните избори не сочат ясен изход от политическата криза в България.

Остава в сила досегашната дилема: „експертно правителство с широка подкрепа“ или нови предсрочни избори.

Националистическият „пробив“ в парламента е сериозен и има шансове да се разраства.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 3
1 март – 5 април

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Войната в Украйна и нейните отражения. Военната помощ за Украйна отново бе част от дневния ред на Европейския съвет, в който взе участие и българският президент Румен Радев. Все по-често чуваме предупрежденията, че Европа изчерпва наличното въоръжение и става все по-трудно изпращането на нова военна помощ за Киев. На този фон Съветът предложи поръчка за доставка на 1 милион снаряди при доброволно участие на държавите-членки. България отказа да вземе участие в поръчката, макар че подкрепи общата рамка на военната помощ. Президентът Радев декларира, отделно от това, че България няма да изпрати на Украйна и свое тежко въоръжение (танкове, ракетни комплекси, изстребители). В още по-изострена форма прозвуча неговата теза, че приоритет за София трябва да има въоръжаването на българската, а не на украинската армия. Тези позиции продължават да подхранват критиките срещу Радев вътре в страната, че фактически обслужва руската гледна точка във войната.

Въпросът с военната помощ е по-сложен и може да се погледне по-нюансирано. Успоредно с нежеланието за включване на България в нови инициативи за доставка на оръжие, България продължава да осъжда категорично руската инвазия. Това се разбра и в общите изявления на Радев и румънския му колега Клаус Йоханис по време на срещата им в София. Същевременно, статистически данни (за тройно увеличен внос на България за Украйна през 2022 г.) и журналистически разследвания (на брюкселското издание „Политико“) систематично подкрепят убеждението, че българската военна индустрия усилено предоставя въоръжение на Украйна, дори и това да става по заобиколни пътища. Интересно в този контекст е посещението на еврокомисаря по въпросите на вътрешния пазар Тиери Бретон в България, решил да инспектира именно оръжейни заводи.

Проблемът с военната помощ е най-видимият, но не и единствен аспект на българското отношение към украинския конфликт. Два други аспекта следва да се посочат: икономическият и психологическият. В икономически план нарастват притеснени-

ята на държави-членки на ЕС, че увеличеният внос на селскостопански продукти от Украйна дестабилизира вътрешните им пазари и земеделското им производство като цяло. България и още четири държави изпратиха специално писмо до Европейската комисия с настояване за компенсации. Този тип „икономизация“ на конфликта, ако не бъде овладяна, може да има сериозни отражения върху обществените нагласи към самия конфликт. В психологически план наблюдаваме една очаквана – и политически експлоатирана – последица от твърде голямата продължителност на войната. При липса на ясна пътна карта за мир звучат все по-убедително внушенията, че Европа, и България в частност, ще бъде активно въвлечена във военните действия. Такива бяха страховете по повод на военната помощ. Но сега националистическата партия „Възраждане“ и редица публични говорители открито претендират, че предстои изпращане на въоръжени контингенти в Украйна, зад гърба на българското и европейските общества. В София и по-големите български градове се проведеха антивоенни шествия под наслов „България – зона на мира“. Изцяло в духа на руската пропаганда се актуализират реминисценции от Втората световна война за „Източния фронт“. Формира се социално-психологическа атмосфера, която не само ожесточава противостоенето между привърженици и противници на Русия, но и предоставя допълнителни електорални шансове на евроскептичните политически сили.

Напрежението със Северна Македония. Поредната ескалация на взаимни обвинения между България и Северна Македония настъпи по повод на вандалски акт на разбиване на българския културно-информационен център в Скопие. Българските институции обвиниха своите северномакедонски партньори, че засилват „езика на омразата“ и че сами блокират европейската си перспектива. Ситуацията допълнително се усложнява от решението на властите в Северна Македония да не регистрират българските клубове в Охрид „Цар Борис III“ и в Битоля „Иван Михайлов“ с тези им имена. Всъщност проблемът е, че българо-македонският спор се измества от полето на човешките и гражданските

права (правото на самоопределение на българите), където България има силна и европейски легитимна позиция, към полето на историята, където безизходицата е очевидна. Нещо повече, точно в полето на историята Скопие има шанс да добие „европейско“ предимство пред България. 80-годишнината от трагичните събития през март 1943 г., довели до депортацията на практически всички евреи от Вардарска Македония в нацистките лагери на смъртта, послужи като повод за северномакедонския президент Стево Пендаровски да поиска извинение от България, под чиято временна администрация се е намирала тогава тази област. България, която по традиция отказва да признае своя отговорност за депортацията, този път реши да представи почти изцяло в положителна светлина режима на цар Борис III. По такъв начин страната рискува сериозно да затвърди изолацията на своята позиция в ЕС. София допусна проблемът с българските клубове

да не изглежда като посегателство на Скопие срещу хората с българско национално самосъзнание, а да изглежда като глорификация на Борис III и Иван Михайлов, широко възприети в Европа ако не като нацисти, то поне като близки съюзници на Третия райх. Българската външна политика прави грешка, която може да подкопае двугодишните усилия на президента Радев и неговите дипломати да представят спора със Северна Македония в благоприятна за България интерпретация. Фокусът върху вписването на българите в Конституцията на Северна Македония остава на заден план, въпреки ангажимента на Брюксел (изразен отново от върховния представител по външната политика Жозеп Борел) към това българско искане. Така, на свой ред, властите в Скопие намират причини да отлагат конституционните промени и да оправдават своето забавяне с политическата обстановка и с изборния цикъл в страната.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Президентът. Несъмнено външнополитическите послания на държавния глава определят образа му във вътрешната политика. Поведението му във връзка с украинския конфликт предизвиква все по-поляризирани оценки, които той видимо насърчава като радикализира реториката си. Най-отчетливо изразено е напрежението между него и т.нар. „сили на промяната“, коалицията между „Продължаваме промяната“ и „Демократична България“ (ПП-ДБ) и близките до нея медийни говорители, които съвсем открито заклеймяват Радев като агент на руското влияние в България. От това следват директни обвинения, че Радев предава българския национален интерес, полуприкрита заплаха, че са възможни конституционни промени, ограничаващи правомощията му, и явни протести пред сградата на президентската администрация. Като че ли Радев няма нищо против да бъде възприеман напълно негативно в тези среди. Балансираните му външнополитически послания се ползват с подкрепата на значителни групи от българското общество, но партиите, застъпващи сходни позиции, също са настроени отрицателно към фигурата на Радев – с изключение на слабопредставената коалиция „Левицата“.

Всъщност президентът се намира на своеобразен политически кръстопът. Доскоро ироничните му изказвания срещу партиите му носеха дивиденди. Той изобличаваше достатъчно ефективно и уместно неспособността на българските партии да постигат съгласия и да поемат отговорност за властта. Идва момент, обаче, в който аргументът може да се обърне срещу него. Не стават ясни перспективата и посоката, които дава президентската институция в условията на перманентна политическа криза. По много теми (Северна Македония, образованието, историята) Радев все повече гравитира към национално-консервативни гледни точки, затрудняващи формулирането на позитивен дневен ред за бъдещето.

Правителството. Дългото управление на кабинетите на Гълъб Донев (повече от предходния редовен кабинет на Кирил Петков) започва да носи осеза-

еми негативи. Бизнесът, медиите, обществото все повече възприемат служебното правителство не като временно решение, а като постоянен орган, и повишават очакванията си. Правителството се справи общо взето добре с организацията на изборите, но в хода на кампанията допусна, за първи път от август насам, да приеме изцяло дефанзивна роля. Теми като Шенген, еврозона, енергетика, по които то имаше политическата инициатива, като че ли остават на заден план. Изпъкват трудностите да се упражнява власт при липса на парламент, на собствено мнозинство и на легитимна стратегия за управление. Така да се каже, кабинетът на Донев се сблъсква не с последиците от некомпетентност, задкулисие или реваншизъм, в каквито го обвиняват партиите, а с Конституцията и ограниченията, произтичащи от нея. Липсата на нов бюджет става все по-тежък проблем за социалната ситуация в България. Правителството разполага с ограничен ресурс, което обективно допринася за тенденцията към обедняване. И не на последно място, непоследователни и непремерени изявления (като това на финансовия министър Росица Велкова за тежкото състояние на финансите) концентрират основателни медийни критики. Най-неубедителна остава политиката по цените и доходите. Тя едва ли може още дълго да среща разбиране в обществото.

Предизборната кампания. Кампанията за 49-ото Народно събрание не се отличаваше с нестандартни или ярки решения, способни да променят първоначалните тенденции в нагласите на избирателите. Според очакванията, партиите предпочетоха да агитират своите потенциални твърди избиратели и постоянно да се дистанцират от останалите участници в състезанието. Официалният идеологически профил нямаше особено значение. Политически актьори, близки като платформа и ценности, влязоха в ролята на най-яръсти конкуренти (ГЕРБ-СДС срещу ПП-ДБ, както и БСП срещу „Левицата“) и дори като алтернатива една на друга. Предварителни коалиционни намерения не бяха огласени, което през цялото време не даде възможност на избирателите да преценят залога на изборите.

От гледна точка на междупартийния сблъсък, кампанията бе ориентирана като надпревара между ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ за първото място. Паритетът между тях в социологическите проучвания поддържаше интригата. По такъв начин самата кампания отново възпроизведе традиционната вече дилема „статукво“-„промяна“. Разликата: статуквото сега не звучеше напълно неприемливо, а промяната не се асоциираше единствено с добри неща. Другите партии получиха по-скоро поддържаща роля, с изключение на „Възраждане“ и партията на Слави Трифонов „Има такъв народ“, които еднозначно отхвърлиха значението на политическата интрига между ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ. От тематична гледна точка кампанията се фокусира върху четири основни сюжета. Разбира се, геополитическият мотив бе водещ, и провокираше яростни дебати по най-разнообразни поводи (трябва ли 3 март да остане национален празник, да се демонтира ли Паметникът на Съветската армия, да се излъчи ли по телевизиите награденият с „Оскар“ филм за руския опозиционер Алексей Навални, ще се търси ли тайно руски газ през Александрополис, ще ни откъсне ли президентът от Европа). Президентът се оказа втора по значение тема, преди всичко заради обвиненията в акумулиране на прекалено много власт и задкулисно обслужване на мафията.

Въпросът с контрола върху главния прокурор отново бе афиширан като ключово условие за върховенство на правото, включително като лакмус за готовността на „статуквото“ да се „реформира“. Цените и доходите също попаднаха в дневния ред, но далеч по-ограничено и спорадично.

Като цяло, в хода на кампанията не бяха предложени дългосрочни решения на нито един от водещите проблеми на българското общество, особено на социално-икономическите. Получи се нещо като порочен кръг. Партиите не вярват, че изборите могат да доведат до дълго и стабилно управление, затова се ограничават с фрагментирани краткосрочни обещания. Липсата на посока и стратегия отблъсква избирателите, и допринася за това изборите да не водят до дълго и стабилно управление. На изборите този път не участваше нов значим политически актьор, който би концентрирал надеждите на по-широки обществени групи. Съществуващите политически актьори не прибегнаха до рискове, които биха ги извели извън „зоната на електорален комфорт“. Всичко това нямаше как да мотивира по-висока активност в сравнение с 2 октомври. Реалната активност беше съвсем малко по-висока от предходната, но не показва изход от кризата на легитимността на партийната система.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Формацията отново е първа на предсрочните избори и показва способността да задържи и дори леко увеличи електората си с кампания, изцяло ориентирана към миналото. Акцентът върху някогашните „постижения“ на ГЕРБ, противопоставени на сегашния „хаос“, всъщност позволява голяма гъвкавост на политическите стратегии в следизборния период. Все пак две от посланията в кампанията са важни за бъдещето: бюджетна дисциплина (за да успокоят бизнеса на фона на социалните изкушения на другите партии) и приоритет на общините (за да съхранят клиентелата си по места). С решението си да приеме депутатско място и лично да води преговорите за евентуално правителство лидерът Бойко Борисов постига и своя собствена цел – да легитимира отново себе си като водеща и незаменима фигура в политическия процес след всички призови да се оттегли или да бъде оттеглен.

След изборите ГЕРБ застъпиха политическата теза, че е необходима национална отговорност и по тази причина съставянето на правителство е условие за всякакви други решения и политики. Очевиден е подтекстът. В ГЕРБ се притесняват, че опонентите им ПП-ДБ могат да поискат подкрепа за множество реформи в 49-ото Народно събрание, като се мотивират с евроатлантическа лоялност, и накрая да откажат сътрудничество за правителство. По такъв начин ПП-ДБ биха могли да принудят ГЕРБ да изпълнява дневния им ред и накрая да ги обвинят, че са провалили парламента и заради тях трябва да се отива на нови избори. В отговор Борисов иска да противопостави „отговорността“ на „реформите“.

До голяма степен е вярно наблюдението, че стабилен редовен кабинет без участието на ГЕРБ не би бил възможен. Както и в миналия парламент, ГЕРБ биха могли да се разберат с Движението за права и свободи (ДПС), вероятно с Българската социалистическа партия (БСП), а сега и с „Има такъв народ“ (ИТН), но това е вариант, който е труден за тях. Борисов продължава да се опасява от „евроатлантически“ фронт срещу себе си в такава конфигурация, още повече че основният им конкурент ПП-ДБ изглежда достатъчно силен, за да може

да се представи като алтернатива. Коалиция като очертаната би се възприела по-благоприятно при упадък на ПП-ДБ, а такъв все още не е факт. Другият вариант за правителствено мнозинство, „голяма коалиция“ между ГЕРБ и ПП-ДБ, явно е предпочитан. Той е по-изгоден за ГЕРБ, защото ще обезсмисли целия патос на „промяната“, ще даде по-големи предимства на първата партия поради по-големия политически и задкулисен опит, а и ще гарантира международната легитимност на управлението. ПП-ДБ обаче съзнават капана и на този етап не дават индикации за готовност. Поредни предсрочни избори са очевидният трети вариант, но той крие сериозни рискове заради загуба на доверие – както електорално, така и в умението на партията да следва ангажиментите си.

Местните избори все повече влизат в дневния ред на ГЕРБ. Да се намери политическа формула, която позволява да се съхранят, доколкото е възможно, изключително силните позиции в местната власт, е първостепенна необходимост за клиентелистка партия. Както показва парламентарният вот, опасността от поражение в София, Пловдив и Варна е съществена. Но ако тази опасност бъде преглътаната, това би могло да се окаже и основа за разбирателство с големия конкурент ПП-ДБ. Борисов в крайна сметка би могъл да отстъпи нещо, което така и така е вероятно да загуби, за да получи нещо в замяна. Стратегията на ГЕРБ не изглежда напълно изяснена, но врати са отворени в повече посоки, отколкото в последните три години.

„Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ). В хода на кампанията целенасочено бяха формирани големи очаквания, че ПП-ДБ не само ще бъдат първи, но и едва ли не ще се доближат до абсолютно мнозинство. Налице беше стратегия, видимо изградена върху предимствата на победата. Новото обединение почти не криеше намеренията си – да притисне ГЕРБ за подкрепа от позициите си на победител без да допускат ГЕРБ да имат думата нито по дневния ред на бъдещото управление, нито по кадровите му решения. Неуспехът до голяма степен се дължеше на погрешна

идея за кампанията, прекалено много припокриваща се с елитарните, десни и антикомунистически приоритети на ДБ.

ПП-ДБ влизат в новия парламент с вътрешна динамика, която несъмнено се преувеличава от медиите и опонентите, но едва ли е напълно съчинена. Изборните резултати сочат, че ПП ще имат малко повече депутати от ДБ, което означава, че в рамките на коалицията водещата партия силно ограничава парламентарното си присъствие. Бившият транспортен министър Николай Събев призова за оставки, а бившият депутат Иван Христанов предупреди за вътрешен преврат в ПП. Създаде се впечатление за сблъсък между съпредседателите Кирил Петков и Асен Василев и за сериозен разнотий между лагери в партията. Двамата съпредседатели съзнателно направиха общо заявление, в което отказаха подкрепа за правителство с мандата или участие на ГЕРБ. Освен че трябваше да покажат единство, лидерите, противно на правилата на коалиционната култура, избързаха да оповестят решението си без консултации с партньора ДБ. Това на свой ред показва притеснения от лоялността на ДБ и стремеж „малкият“ партньор да бъде поставен пред свършен факт. В ПП няма как да не са отчели посланието на Христо Иванов, един от лидерите на ДБ, от края на кампанията, че сътрудничество с ГЕРБ и ДПС е възможно на основата на широки конституционни мнозинства. Вътрешната монолитност на ПП-ДБ сякаш е поставена под въпрос.

Дилемата пред ПП-ДБ е дали да влязат в „голяма коалиция“ с ГЕРБ под някаква форма, или да вървят към нови предсрочни избори. Първото сякаш е почти изключено след първоначалните изявления, но все пак е рано за окончателни обобщения. Вариантът за „правителство на малцинството“, съставено само от ПП-ДБ, звучи след изборната загуба съвсем нереалистично. Такава конструкция няма легитимност от позицията на втори, нито надеждни партньори, за да се осъществи. За разлика от предишния парламент, ПП-ДБ нямат и резервен вариант при евентуален трети мандат за съставяне на кабинет, защото този мандат няма как да отиде при партия, припознавана като „сила на промяната“. Докато курсът към нови избори крие сериозни рискове от електорален срив. И все пак изглежда, че на този етап ПП са ориентирани именно към този последен вариант. Още не може да се прецени дали същото се отнася и до ДБ. Вътрешните процеси в коалицията могат да ревизират първите преоценки.

„Възраждане“. За пети поредни избори „Възраждане“ увеличават своята подкрепа, като този път увеличението е най-драстично, с над 100000 гласа. „Възраждане“ вече задминава някогашните съвместни постижения на „Обединените патриоти“ и печели трето място, с което става наистина сериозен

участник в политическия процес. Пролича мобилизационният потенциал на кампанията за референдум срещу членство в еврозоната, стартирана от партията. Именно тази кампания позволява на „Възраждане“ да демонстрира собствен дневен ред, различен от този на останалите партии. Същата роля играят антиелитарните послания, които имат за цел да представят разделението в българската политика като сблъсък между привържениците на българския суверенитет и изпълнителите на външни заповеди. Дискретен евроскептицизъм и открит антиамериканизъм изграждат актуалния профил на партията, в по-голяма степен дори от проруските разбирания.

Наближава внасянето на подписката за референдум и „Възраждане“ ще получат шанса да пренаредят приоритетите на новия парламент, фокусирани неизбежно върху съставянето на кабинет. Позицията на „Възраждане“ е ясна – самостоятелно правителство, без коалиции. И ако по-рано това изглеждаше илюзорно, след спечеленото трето място вече не е така. Надеждите на „Възраждане“ са насочени към евентуален упадък на ПП-ДБ, който би им позволил при нови предсрочни избори да атакуват второто място дори без значителен електорален прилив. Второто място по дефиниция е заявка за първо, и останалите партии трябва да си дадат сметка за новата ситуация.

Движение за права и свободи (ДПС). Партията запази досегашните си позиции като дори загуби известен брой гласове в България за сметка на по-силен вот на българските граждани в Турция. Въпреки това, очакванията за мощна подкрепа от Турция, стимулирана от президента Реджеп Ердоган в светлината на новите му по-топли връзки с ДПС, не се сбъднаха. ДПС дори отстъпи третото място, което имаше на предходни избори. Това поставя под съмнение амбицията за политическо балансиране, която би била възможна само при по-широко парламентарно представителство. Ето защо на този етап изглежда, че както по-рано шансовете на ДПС за участие във властта са свързани основно с ГЕРБ.

Българска социалистическа партия (БСП). Партията претърпя поредно изборно поражение и регистрира пети пореден най-нисък резултат в историята си. В 49-ото Народно събрание БСП ще има и най-малкият брой депутати в историята, едва 23. В кампанията циркулираха две твърдения – че социалистите ще повишат резултата си заради въвеждането на гласуване с хартиена бюлетина и заради инициативата за референдум срещу т.нар. джендър-образование. И двете бяха опровергани. Макар и с няколко хиляди, резултатът е по-нисък дори от този на предишните избори. Проучванията на социологическите агенции по метода exit-poll в деня на изборите разкриват опасността от трайна маргинализация на БСП в бъл-

гарското общество – все по-големи дялове от нейните избиратели са в горните възрастови и долните образователни групи, а все по-малко живеят в столицата. На тези избори БСП имаше конкурент за лявото парламентарно представителство в лицето на новосформираната коалиция „Левицата“. Участието на знакови фигури от БСП в тази коалиция подхранваше убеждението, че „Левицата“ ще привлече значителен брой избиратели на социалистите. Скромният резултат на „Левицата“ обаче не потвърди хипотезата. Онези 56000, гласували за нея, спокойно могат да се обяснят с обособените в предни години електорати на участващите в коалицията партии – АБВ, „Изправи се, България“, „Движение 21“. Така че до голяма степен електоралният срив на БСП се дължи на вътрешни причини, породени от политиката на ръководството, а не на външни фактори.

След изборите председателката Корнелия Нинова фактически отказа да поеме отговорност за поредното тежко поражение и обвини както „Левицата“, така и президента в „опит за убийство“ на БСП, който се е оказал неуспешен. Не стана ясно защо при наличие на толкова по-силни и възходящи политически сили е необходим заговор именно срещу петата партия, която спокойно може да бъде заобиколена и в парламентарните решения, и в правителствените конфигурации. Може да се обобщи, че конспиративно-сектантските послания все повече доминират в социалистическата партия.

Ръководството на БСП обяви, че ще проведе вътрешнопартийно допитване за влизане в евентуални коалиции. Този ход поставя медийния фокус не върху социалния дневен ред на партията, а върху нейните коалиционни намерения. А все повече ескалиращите критики срещу президента пораждат очаквания сред наблюдателите, че основното, което БСП може да предложи в българския парламент, е участие в антипрезидентска кампания. Всъщност провалът на „Левицата“, парадоксално, е лоша новина за Корнелия Нинова. Ако „Левицата“

беше успяла да прескочи бариерата, Нинова щеше да има както постоянно оправдание за собствените си неуспехи, така и нови поводи за самодоволство при възможни трусове в тази нестабилна коалиция. Сега представителството на левите хора остава ангажимент само и единствено на БСП, която не показва капацитета да изпълнява тази роля.

„Има такъв народ“ (ИТН). Успехът на партията на шоумена Слави Трифонов да влезе в новия парламент е една от изненадите на изборите. Два фактора имат значение. Първо, това е иницирираната от партията подписка за референдум за президентска република, която отчасти върна вниманието на публиката към Трифонов. И второ, кампанията на ИТН срещу ПП-ДБ предизвика интерес дори само заради гневните реакции от отсрещната страна. Така да се каже, ПП-ДБ легитимираха отново ИТН, и то на терен, където Трифонов е силен – шоуто. Независимо от всичко, трайното внушение, че след провала си в 47-ото Народно събрание ИТН няма връщане назад в политиката, доведе до всевъзможни конспиративни обяснения как се е случило. Нелепата теза, че ДПС са „преливали“ гласове към ИТН в късния изборен следобед, се нарежда сред тях. Вероятно обяснението е много по-просто. В 48-ото Народно събрание ИТН остана под бариерата с 96000 гласа. Сега е над бариерата с по-малко от 104000. Добавена стойност от едва 7 хиляди гласа не е забележително постижение, особено за шоумен с голяма маса от фенове.

Водещо послание на ИТН след изборите е амбицията да осъществяват „контрол“ върху управляващите. Никакви коалиции не са изключени. По тази линия ИТН напомня партията „Български възход“ на Стефан Янев от предходния парламент. Само че конструктивността на Трифонов е далеч по-малка от тази на Янев. Трудно е да се разглежда ИТН като източник на политическа стабилност, но за нуждите на своя политически ренесанс те може би са готови и на такава роля.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Развитието на украинската криза поставя българската външна политика пред големи изпитания. Напрежението между Европа и Русия, макар и не с големи темпове, продължава да расте. Разбираемо е желанието на България да стои не до „ястребите“, а до „гълъбите“ сред държавите-членки на ЕС. Ефективността на такава стратегия изисква гъвкавост на посланията. Вместо нея, обаче, сякаш наблюдаваме втвърдяване на тона. Това все повече увеличава опасността българската политика да се възприема като проруска, нещо, за което на практика доказателства липсват.

Проведените на 2 април предсрочни парламентарни избори не разсичат възела на политическата криза в България. Резултатите до голяма степен съвпадат с предварителните прогнози и не сочат ясно изразено надмощие на нито един от лагерите в политическия спектър. Като че ли се възпроизвежда ситуацията от 48-ото Народно събрание, което можеше, но не пожела да състави редовен кабинет. На този етап перспективите не са ясни, но отговорността на партиите става все по-висока. Не само защото всеки следващ парламентарен провал повишава разочарованието от парламентарната система и може да навреди електорално на всички участници в процеса. Но и защото в условията на социална и икономическа криза необходимостта от спешни парламентарни и правителствени решения нараства. Дори при най-добро желание един служебен кабинет не може да предложи дългосрочна перспектива и да наложи законодателство, които да бъдат в подкрепа на хората. Ако партиите за пореден път абдикират от отговорността си и я прехвърлят върху президента, проблемът с доходите може да се окаже твърде тежък.

Въпреки някои първоначални следизборни изявления, вариантът за коалиция между двете пър-

ви политически сили, ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ, остава най-стабилен при настоящите първоначални условия. Формирането на подобно правителство, независимо под каква формула (най-вероятно експертна), може да упражни стабилизиращ ефект върху икономиката. Проблематична обаче отново би била социалната сфера. Както и да се определят идеологически двете водещи формации, демонстрират един по-скоро десен, про-бизнес ориентиран икономически профил. Точно в такива кризисни условия проличават негативите от липсата на силна лява партия в страната. Кризата на БСП е криза на българския социален дневен ред. Няма индикации, че преди местните избори безизходната в лявото политическо пространство може да бъде преформулирана.

Пет са сюжетите, които има вероятност да се разгърнат в следващите седмици и месеци. Първо, това е подходът на ГЕРБ към евентуално съставяне на редовно правителство – дали ще бъде искрен или не. Второ, това са наченките на вътрешни напрежения в коалицията ПП-ДБ и техните потенциални отражения в политическия дебат – ще се стигне ли до открити конфликти или не. Трето, подходът на президента Радев към конституционната процедура за формиране на кабинет – активен или дистанциран, ускорен или плавен. Четвърто, нарастващите слухове, че са възможни инициативи за промяна на Конституцията – относно съдебната реформа, служебните кабинети или нещо трето. Пето, съдбата на подписката на „Възраждане“ за референдум за членството в еврозоната и шансовете на тази инициатива да пренареди дневния ред.

Всичко споменато дотук има потенциал както да стимулира временни решения на политическата криза, така и да я задълбочи допълнително.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 3
1 март – 5 април

Предсрочните избори не сочат ясен изход от политическата криза в България.

Остава в сила досегашната дилема: „експертно правителство с широка подкрепа“ или нови предсрочни избори.

Националистическият „пробив“ в парламента е сериозен и има шансове да се разраства.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de